

משניות מסכת פסחים פרק י

הפת והסעודה, וצריך ליטול ידיים ואח"כ **מטביל** טיבול ראשון **בַּחֲזָרָת** חסה או ירק אחר, שאוכל ע"י טיבול במשקה, וזמנה הוא **עַד** לפני **שְׁמִינִיעַ לְפִרְפֶּרֶת** לטיבול שני בחזרת (שהיא עיקר מצנת אכילת מרור) שהוא אוכל אחר **הַפֶּת** המצה (ויש גורסים "לפרפר את הפת" דהיינו קודם שיניע לאכילת המצה). **הַבִּיאֵנוּ** ואח"כ מביאים **לְפָנֵינוּ** לפני בעל הבית שולחן ערוך (או קערה) שיהיו בזמן אמירת ההגדה, עם **מִצָּה** שלוש מצות למצנת אכילת מצה **וְחֲזָרָת** חסה או שאר מיני מרור למצנת אכילת מרור **וְחֲרֹסֶת** בְּלִילָה של כמה מיני פירות מרוסקים ותבלינים, לטביל בו את המרור **וְשֵׁנִי תַבְשִׁילִין** אחד זכר לקרבן פסח, ואחר זכר לקרבן חגיגה הבאה עימו, **אָף** על פי **שְׁאִין חֲרֹסֶת** שמטביל בה את המרור באה לשם **מִצָּוָה** לכשעצמה, אלא שמביאים אותה כדי לטביל שָׂרֵף החזרת, שמזיק לגוף פָּאָרֶס. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק אֹמֵר**, שהחרוסת היא **מִצָּוָה** שתקנו חכמים זכר לטיט ולתבן המעורב עמו שהיו אבותינו משתעבדין בו, וגם זכר לעצי התפוח שהיו הולכות לילד שם על מנת שלא יכירו בהם המצריים ויולדות שם בלא עצב. **וּבִמְקוֹדֶשׁ** במקום המקדש בזמן שהיה קים **הָיוּ מְבִיאִים לְפָנֵינוּ** עם המצה המרור והחרוסת, גם את **גִּיּוֹפוֹ שֶׁל** קרבן פֶּסַח כשהוא צלוי וגם את בשר קרבן חגיגה שבא עימו, שיהיו לפניו בשעת אמירת ההגדה:

לאחר מכן מסירים את השולחן **כּוֹס יֵין שְׁנִי** מוזנים לו מיד לאחר סילוק השולחן **כּוֹס יֵין שְׁנִי** מארבעה כוסות, **וְכָאֵן** ואז **הַבֵּן** החכם **שׁוֹאֵל** יפה את **אָבִיו** למה שותים כוס שני קודם הסעודה? ומוסיף בשאלות על שאר השינויים היותר חשובים, **וְאִם אֵין דַּעַת בְּבֵן** לשאול, **אָבִיו מְלַמְּדוֹ** פותח ומתחיל לו קצת (למשל, מה ראה הקדוש ברוך הוא לתת למצרים כח לגרשו מארצם קודם שהספיק בצקם של אבותינו להחמיץ) ומפתיחה זו יתן הבן את דעתו לשאול בעצמו על שאר השינויים בלילה הזה, ושואלים: **מָה** למה **נִשְׁתַּנָּה הַלֵּילָה הַזֶּה** ליל הסדר **מִכָּל הַלֵּילֹת**? **שֶׁבְּכָל הַלֵּילֹת אָנוּ אוֹכְלִין** פת **חֶמֶץ** ו**מִצָּה** או מצה, **וְהַלֵּילָה הַזֶּה כָּלּוּ מִצָּה**? ומה נשתנה **שֶׁבְּכָל הַלֵּילֹת אָנוּ אוֹכְלִין** **שָׂאֵר יִרְקוֹת**, **וְהַלֵּילָה הַזֶּה אוֹכְלִים מְרֹרֶר**? ובזמן שבית המקדש היה קים, היו שואלים גם **שֶׁבְּכָל הַלֵּילֹת אָנוּ אוֹכְלִין בָּשָׂר** באיזה אופן שהיה צָלִי, **שָׁלֹק** שמבושל יותר מדי, ו**מִבְשָׁל** כפי

עֲרֵבִי פְסָחִים בערב חג הפסח סְמוּךְ

לְמַנְחָה מעט קודם לזמן "מנחה קטנה", דהיינו בסה"כ שלוש שעות זמניות לפני הלילה של ליל הסדר, **לֹא יֹאכַל כָּל אָדָם** פת, דהיינו מצה עשירה (שגילשה במי פירות בלא מים), או מצה מבושלת, וכן לא ישבע משאר מאכלים, **עַד שֶׁתִּחְשַׁךְ** ויגיע זמן אכילת המצה, כדי שאז יאכלנה לחיאבון ולא על השובע (להדור מצה). **וְאֶפְלוּ עָנִי שְׂבִישָׁרְאֵל** שאין דרכו להסב **לֹא יֹאכַל** מצה בליל הסדר **עַד שִׁיִּסֵּב** שישב בצורה נוחה ומכובדת דהיינו שִׁיִּטָּה את גופו וישען על צידו השמאלי על גבי כרים וכסתות שעל המטה (ואם אין לו, לפחות ישען על ירך חבירו) לְצַד השלחן כדרך בני חורין, כדי להראות כאילו הוא יצא לחירות ואינו כעבד שדרכו לאכול מעומד, **וְלֹא יִפְתְּחוּ לוֹ** גבאי הצדקה לעני **מֵאֲרֵבַע כּוֹסוֹת שֶׁל יֵין** מזוג, כנגד ארבע לשונות של גאולה האמורים בפרשה, **וְאֶפְלוּ** עני ביותר שאין לו מזון שתי סעודות שמתפרנס מן **הַתְּמַחֲוִי** מן האוכל שנותנים בעלי הבתים כל יום לעניים, מחויב בארבע כוסות ולא ימנע את עצמו מלקחת מן הצדקה, ואם לא נתנו לו, אין לו לפטור את עצמו אלא מחויב הוא לעשות מלאכה או למכור מלבושו (או מזונו) או להלוות או לשאול על הפתחים לצורך ארבע כוסות, וכל זה משום פרסום הנס (שאל"כ אין אדם מצוה לתת את כל ממונו בשביל מצנת עשה אפילו כשהיא מצוה עוברת):

המשניות הבאות מבארות את מהלך ליל הסדר **מִזְגָּגוּ עֲרְבוּ לוֹ** לבעל הבית **כּוֹס יֵין רִאשׁוֹן** מארבעה כוסות (במים) לקידוש, **בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים**, שקודם **מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם** ברכת קידוש היום – "אשר בחר בנו מכל העמים וכו' ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים", **וְאַחֵר כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַיֵּין** "בורא פרי הגפן", מפני שאלמלי קדושת וכבוד היום לא הוצרכנו להביא יין לפני הסעודה, ועוד שהרי כבר קדמה קדושת היום ליין גם בביאתה, שקדושת היום חלה כבר משקבלה עליו או בצאת הכוכבים, והיין אינו בא לשלחן אלא עד שיסב, **וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים**, **מְבָרֵךְ עַל הַיֵּין** או על הפת תחילה, **וְאַחֵר כֶּךָ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם** ברכת קידוש היום, שהיין או הפת הם הנורמים לברכת הקידוש שתאמר, שאם אין יין ופת אין עושים קידוש, ועוד שהיין הוא יותר תדיר, ותדיר קודם:

אחר הקידוש על היין **הַבִּיאֵנוּ** מביאים חזרת או כרפס או ירק אחר **לְפָנֵינוּ** לפני בעל הבית, כדי שיתמחו הילדים וישאלו, מדוע מביאים ירקות לפני

משניות מסכת פסחים פרק י

אבותינו צריכין אנחנו לשבח לשמו יתברך. שקושי
השעבוד השלים מניין הארבע מאות שנה. בכל
דור ודור תיב אדם להראות את עצמו
בליל הסדר כאלו הוא בעצמו יצא ממצרים.
שנאמר "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר
בעבור זה עשה יי' לי בצאתי ממצרים"
שלמרות שאנחנו לא יצאנו ממצרים אלא אבותינו. מכל
מקום אם אבותינו לא היו נגאלים. הרי שהשעבוד היה
נמשך עד היום וגם אנחנו היינו משועבדים. ועל כן
צריכים לומר "ואתגנו הוציא משם". ומסיים את סיפור
יציאת מצרים בשבח והודאה לה' בנוסח זה לפיכך
אנחנו תיבין להודות. להלל. לשבח.
לפאר. לרומם. להדר. (לברך.
לעלה). ולקלס. למי שעשה לאבותינו
ולנו את כל הנסים האלו. הוציאנו
מעבדות לחרות. ומשעבוד לנאולה.
ומיגון לשמחה. ומאבל ליום טוב.
ומאפלה לאור גדול. ונאמר לפנינו את
ההלל - תללוהו. תללו עבדי יי' תללו את שם יי'
וכו':

לפני הסעודה אין מסיימים את אמירת ההלל. כדי שלא
ירדמו הילדים. וממשיכים אותו לאחר ברכת המזון.
עד היכן הוא אומר מן ההלל לפני הסעודה?
בית שמאי אומרים. עד "אם-הפנים
שמוחה" סוף הפרק הראשון של ההלל ולא אומרים
בצאת ישראל. כי לדעת בית שמאי יצאו ממצרים
בחצות הלילה. ורק אז הוא הזמן הראוי להלל. וגיית
הלל סוברים שיש להלל ולהזכיר במפורש כבר
עכשיו את יציאת מצרים וגם את קריעת ים סוף שבה
נשלמה הנאולה. ולכן אומרים עכשיו. עד
"חלמיש למעינו-מים" סוף הפרק השני של
ההלל. וחותם מסיים את ההגדה בנאולה בברכת
נאולה. ומה הוא נוסח הברכה? רבי טרפון
אומר. "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר
נאלנו ונאל את אבותינו ממצרים והניענו
הלילה הזה לאכול בו מצה ומרור". ולא היה
חותם בה בברוך מפני שהיא ברכה קצרה. רבי
עקיבא אומר שיש להוסיף בה דברי בקשה. "בן
ה' אלהינו ואלהי אבותינו. הניענו
למועדים ראש השנה ויום כיפורים ולרגלים
שלשה רגלים אחרים הפאים לקראתנו
לשלום בנאולה השלימה. שמחים בבנין

הראוי לו. ותלילה תזה פלו רק צלי שקרבן
פסח נאכל צלי וכן החניגה שבאה עימו? שבכל
הלילות [אין] אנו מטבילין אין אנחנו מחזירים
לטבל ירקות [אפלו] פעם אחת קודם סעודה.
והלילה הזה מחזירין לטבל שתי פעמים פעם
ראשונה של שאר ירקות לפני הסעודה. והשניה של
המרור? ולפי דעתו הבנתו של בן. אביו
מלמדו מה שאירע לנו במצרים והנסים שנעשו לנו
ע"י משה רבינו. מחזירים את הקערה ומתחיל בסיפור
ההגדה מתחיל בנגות של ישראל. שקודם אברהם
אבינו היו אבותינו עובדי ע"ז. ושאו"כ היינו עבדים
לפרעה במצרים ומסיים בשבח של ישראל שנאל
את אבותינו ממצרים וקרבנו לעבודתו למרות שהיינו
בשפל המדרגה. ובשבח של הקב"ה באמירת ההלל.
ודורש ומפרש מ"ארמי אבד אבי" שבמקרא
בכורים. עד שיגמר כל הפרשה כלה
ויוצאנו יי' ממצרים בגד חזק וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
ובאותות ובמופתים. שבפסוקים אלו יש סיפור על
התלאות של עם ישראל עד הנאולה ביציאת מצרים:

רבן גמליאל היה אומר היה רגיל לומר. כל
מי שלא אומר שלא פרש טעמן של שלשה
דברים שלש מצוות אלו שלפניו בפסח בליל
הסדר. לא יצא ידי חובתו כראוי במצות
"והגדת לבנך" וסיפור יציאת מצרים. ואלו הן.
קרבן פסח. מצה. ומרור. קרבן פסח זה.
שצריכים להקריב ולאכול. על שום מה? על שום
לזכר הדבר שפסח דילג ועבר המקום הקב"ה
על פתי אבותינו במצרים במכת בכורות.
שנאמר ואמרתים ובח-פסח הוא לי אשר פסח על-פתי
בני-ישראל במצרים בנפשו את-מצרים ואת-פתינו
הציל ויפקד העם וישתחוו. שהיו ראויים להדרס תחת
כפות רגלי מדת הדין כמו המצריים. שהיו עובדי ע"ז
כמותם. ואעפ"כ הקדוש ברוך הוא פסח עליהם. מצה
זו שאנחנו אוכלים על שום מה? על שום מפני
שנאלנו אבותינו במצרים בחיפזן ולא
הספיק בצקם להחמיץ. שנאמר ויאפו את-הבצק אשר
הוציאו ממצרים ענת מצות כי לא חמץ פירגשו
ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם-צדקה לא-עשו להם.
שאלו יכלו להתמהמה היו מחמיצין אותו. מרור זה
שאנחנו אוכלים על שום מה? על שום שמרורו
המצריים את חיי אבותינו במצרים
שנאמר וימררו את-חייכם בעבדה קשה בחמר
ובבלנים ובכל-עבדה בשדה את כל-עבדכם אשר-
עבדו בקה פפרך. שגם על המרידות שנתמררו חיי

משניות מסכת פסחים פרק י

לחשיב דבר של סברה עד שמזכירים לו), **יֹאכְלוּ** יכולים להמשיך ולאכול את הפסח לאחר שיתעוררו. אבל אם **נִרְדְּמוּ** כולם ושקעו בשינה, **לֹא יֹאכְלוּ** לכשיעורו משנתם:

בשר הפסח שנתעצלו באכילתו (וכן העצמות שאין לאכלם) ונשאר **אַחַר חֲצוֹת הַלַּיְלָה**. נקרא "נותר" (לדעת רבי אלעזר בן עזריה. ואולם לדעת חכמים רק אם נשאר אחר עמוד השחר נקרא נותר. מ"מ גם לדעתם מדרבנן אסור לאכול אחר חצות), וכדי שלא יתעצלו באכילתו, גזרו חכמים שיהיה **מְטַמֵּא אֶת הַיָּדִים** כ"נותר" של שאר הקרבנות. שבכל הקרבנות **הַפְּגוּל קָרֵבן שֶׁפָּסְלוּ** הכהן במחשבה (כגון שחשב בזמן העבודה לאכול שלא בזמן או שלא במקום הראוי לו), חששו חכמים שמא פגל הכהן את הזבח בכוונה כדי להפסיד את קרבנו של שונאו. **וְהַנּוֹתֵר** שנשאר מבשר הקרבנות לאחר הזמן הראוי לאכלם. חששו חכמים שיתעצלו באכילת הבשר ויניע לידו איסור נותר. קנסו חכמים שיהיו אלו **מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדִים** עד הפרק. ויצטרך לטרוח ולטבול ידיו קודם שינע בקודש (שטומאה חמורה היא בעיני הכהנים) וע"כ לא יניעו לידו פיגול ונותר. (ואם הגיעו לידו כך ידקדקו לשרפם שלא יבואו לידו טומאה).

אם **בִּרְךְּ** על אכילת קרבן הפסח את **בִּרְכַּת הַפֶּסַח** "אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת הפסח" **פָּטַר אֶת שְׁלֹשׁ זָבַח** לא צריך לברך על אכילת קרבן שלמי חגיגה שבאה עמו (מ"מ יסיים אכילתו בבשר הפסח דווקא). אבל אם **בִּרְךְּ** לפני כן על קרבן החגיגה **אֶת בְּרַכְתּוֹ שְׁלֹשׁ זָבַח** "אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת הזבח", **לֹא פָּטַר אֶת שְׁלֹשׁ פֶּסַח** וצריך לברך גם עליו, **דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל** היות והפסח הוא העיקר והזבח טפל אליו, והעיקר פוטר את הטפל. ואין הטפל פוטר את העיקר. **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר** (שבמתן דמם למזבח אינם שוים. שזו דווקא בזריקה וזו דווקא בשפיכה. הרי') שכל אחד מצוה בפני עצמה ושעונה ברכה בפני עצמה. לכן **לֹא זֶה פּוֹטֵרֶת זֶה** לא ברכת הפסח פוטרת את ברכת הזבח, **וְלֹא זֶה פּוֹטֵרֶת זֶה** ולא ברכת הזבח פוטרת את ברכת הפסח:

בברכת חג כשר ושמח !!!

ירושלים **עֵינֶיךָ וְשֵׁשִׁים בַּעֲבוּדָתְךָ** עבודת הקרבנות. **וְנֹאכַל שָׁם מִן הַזִּבְחִים** קרבנות חגיגה **וּמִן הַפֶּסַחִים** קרבנות פסח. אשר יניע דמם על קיר מזבח לרצון ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו", **עַד שְׁחֹתֶם בָּהּ "בִּרְוֶיךָ אֶתָּה ה' גֹּאֵל יִשְׂרָאֵל"** (מפני שהיא ברכה ארוכה):

מִזְגֵּי מוֹזִיגִים לוֹ לאחר הסעודה והאפיקומן **כּוֹס שְׁלִישִׁי** מארבעה כוסות. **מִבִּרְךְּ עַל מִזְוֵנוֹ** ברכת המזון ולאחריו מברך בורא פרי הגפן ושותה את הכוס (אפילו שהוא יחיד). **כּוֹס רְבִיעִי, גּוֹמֵר מִסִּים עָלָיו אֶת הַמֶּשֶׁךְ הַהֶלֶל לֹא דִילוג** ומתחיל "לֹא קָנוּ יָי לֹא-קָנוּ" ללא ברכה לפניו. ועדיין אינו מברך אחריה אלא אומר בינתיים את ההלל הגדול: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי-טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד. הוֹדוּ לַאלֹהֵי הָאֱלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד וכו'. סה"כ עשרים וששה "כי לעולם חסדו", **וְאוֹמֵר עָלָיו אַח"כ אֶת בִּרְכַּת הַשִּׁיר** יש מפרשים שהיא נשמת כל חי וישתבח. ויש מפרשים שהיא יהללך עד מלך מהולל בתשבחות. **בֵּין תְּכֻסּוֹת הַלָּלוּ בֵּין הַשְּׁנִיִּים הָרִאשׁוֹנִים** לשניים האחרונים. **אִם רוֹצֶה לְשִׁתּוֹת** עוד יין. **יִשְׁתֶּה** ולא חוששים שישתכר. כי יין שבתוך הסעודה ושלפני הסעודה אינו משכר. **בֵּין כּוֹס שְׁלִישִׁי לְרְבִיעִי, לֹא יִשְׁתֶּה** שיין שלאחר המזון משכר. ועלול הוא שלא לגמור את ההלל:

מצוה לסיים את האכילה בבשר קרבן הפסח. ושישאר טעמו בפה. לכן **אֵין מְפַטְרִין** אין מסיימים את הסעודה **אַחַר** אכילת קרבן הפסח והמצה הנאכלת עמו ע"י **אֲפִיקוֹמָן** פרפראות ומיני מתיקה לקינוח שאז יעבור על ידם טעם בשר קרבן הפסח. (הערה: היום קוראים בלשון מושאלת לכזית המצה שאוכלים בסוף הסעודה "אפיקומן" על שם שאין מפטירין אחריו אפיקומן = קינוח. ע"פ ב"י ר"ס תע"ח).

בני החבורה שהתחילו לאכול מבשר קרבן הפסח. אם **יִשְׁנִי נִרְדְּמוּ מִקְצָתָן** חלק מבני החבורה, לכשיתעוררו **יֹאכְלוּ** יכולים להמשיך ולאכול מבשר הפסח. היות ויתר בני החבורה היו נעורים לא נחשב הדבר הפסק. אבל אם נרדמו **כָּלָן** לאחר שהתחילו לאכול את הפסח, **לֹא יֹאכְלוּ** לא ימשיכו לאכול לאחר שיתעוררו. כי השינה נחשבת הפסק והיסח הדעת. ונראה כאילו הלכו להמשיך לאכול במקום אחר. ואין לאכול קרבן פסח בשני מקומות. **רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר**, אם כולם לא שקעו בשינה כ"כ אלא רק **נִתְנַמְנְמוּ** (באופן שאם קוראים לו הוא עונה אבל אינו יודע